

Arvamuse esitamine riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Jürgen Ligi!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Rahandusministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. Oleme eelnõuga tutvunud ning esitame järgnevalt Kaubanduskoja seisukohad.

1. Vabatahtlike kõrvaldamisaluste kontrollimise vabatahtlikuks muutmine

Eelnõu näeb ette, et edaspidi saab hankija õiguse juba hanke ettevalmistamisel otsustada, kas ja milliseid vabatahtlikke kõrvaldamise aluseid ta konkreetses hankes kohaldada soovib. Selleks peab hankija oma valikud selgelt sätestama riigihanke alusdokumentides. Seega tekib hankijal muudatuste jõustumisel kohustus kontrollida ja kaaluda vaid neid aluseid, mille ta on ise hankedokumentides asjakohaseks pidanud ja ette näinud (eelnõu § 1 p 41).

Kuigi eelnõu seletuskirja lk-l 26 on selgitanud, et risk on maandatud, kuna hankija peab oma valikuid põhjendama (*"Samas väljendas Kaubandus-Tööstuskoda muret, et muudatus võib vähendada läbipaistvust ja anda konkurentsieelise ebaausatele ettevõtjatele, kui hankijad otsustavad mugavusest mitte ühtegi vabatahtlikku alust kohaldada. See risk on siiski maandatud, kuna hankija jääb vastutavaks oma valikute eest ja peab olema valmis neid põhjendama. On tõenäoline, et vähemalt kõige olulisemaid aluseid, näiteks varasemate lepingurikkumistega seotud alust, kohaldab enamik hankijaid ka edaspidi"*), siis leiame, et praktikas võib muudatus siiski viia ebaühtlase ja ebavõrdse olukorrani, kus osa hankijaid vabatahtlikke aluseid üldse ei rakenda. See võib vähendada usaldust hankesüsteemi vastu ja võimaldada hangetel osaleda ebausaldusväärsetel pakkujatel.

Kaubanduskoja ettepanek: Kaubanduskoda ei toeta vabatahtlike kõrvaldamisaluste kontrollimise vabatahtlikuks muutmist, kuna muudatus võib vähendada hangete usaldusväärset ja võrdsust pakkujate vahel.

2. Võimalus kontrollida vaid majanduslikult soodsaima pakkumuse vastavust

Eelnõu näeb ette, et edaspidi saab hankija soovi korral viia läbi n-ö täieliku pöördmenetluse hangetes, kus pakkumusi hinnatakse üksnes hinna või kulu alusel. Kui klassikaline menetlus hõlmab etappidena 1) kõrvaldamist; 2) kvalifitseerimist; 3) vastavuse kontrolli; 4) hindamist, siis muudatuse tagajärjel on võimalik hankijal hankemenetlust läbi viia vastupidi, s.t teha esimesena kindlaks majanduslikult soodsaim pakkumus ning teha ülejäänud hankemenetluse toimingud vaid selle ühe pakkumuse ja pakkuja suhtes. Seejuures ei ole muudatus rakendatav nende riigihangete puhul, kus on kasutusel kvalitatiivsed hindamise kriteeriumid (s.t ei hinnata ainult maksumust) (eelnõu § 1 p 48–50, 56). Kaubanduskoda ei toeta ettepanekut, kuna muudatus vähendab hankemenetluse läbipaistvust. Näiteks kui hankija kontrollib üksnes hinna poolest soodsaimat pakkumust, ei saa teised pakkujad teada, kas ülejäänud pakkumused oleksid tegelikult vastanud hanketingimustele. See muudab näiteks vaidlustamise keeruliseks ja võib jätta mulje, et hankija otsus ei ole kontrollitav ega võrreldav.

Kaubanduskoja seisukoht: Kaubanduskoda ei toeta ettepanekut, kuna selline lähenemine võib oluliselt vähendada pakkuja teade ja läbipaistvust hankemenetluses.

3. Üks võimalus maksuvõla tasumiseks või ajatamiseks.

Eelnõu kohaselt on edaspidi piiratud hankija kohustus anda pakkuja, taotleja või pakkuja kaudu alltöövõtjale või ettevõtjale, kelle vahenditele pakkuja tugineb, võimalus maksuvõla tasumiseks või ajatamiseks ühe korraga hankemenetluse jooksul. Eelnõu näeb siiski ette, et mõjuval põhjusel võib hankija anda lisavõimalusi maksuvõla tasumiseks või ajatamiseks (eelnõu § 1 p 44, 45, 60).

Kaubanduskoda toetab plaanitavat muudatust, kuna see aitab tagada ettevõtjate võrdse kohtlemise ja ausa konkurentsi. Ka mitmed ettevõtjad on juhtinud tähelepanu, et maksuvõlaga ettevõtjate korduv lubamine hangetel osaleda on ebaõiglane nende suhtes, kes täidavad oma maksekohustusi korrektselt ja õigeaegselt. Hoolsalt tegutsev ettevõtte suudab oma kohustusi ette planeerida ega vaja korduvalt võimalusi maksuvõla tasumiseks. Seetõttu on põhjendatud, et selline võimalus antakse hankemenetluses üldiselt vaid üks kord.

Kaubanduskoja ettepanek: Kaubanduskoda toetab muudatust, mis näeb ette, et ettevõtjale antakse maksuvõla tasumiseks või ajatamiseks ainult üks võimalus hankemenetluse jooksul.

4. Käibemaksukohustuslasest pakkuja pakkumust peab hindama ilma käibemaksuta, kui pakkumuse esitavad käibemaksukohustuslane ja mittekäibemaksukohustuslane

Kaubanduskoja poole on pöördunud mitmed ettevõtted murega, et hetkel annab riigihangete seadus hankijale võimaluse, et ta ei pea hindama pakkumuste maksumusi igal juhul ilma käibemaksuta. Seega, kui riigihanketele esitavad

pakkumused käibemaksukohustuslane ja pakkuja, kes ei ole käibemaksukohustuslane, saab hankija riigihanke alusdokumentides määrata, et käibemaksukohustuslasest pakkuja pakkumust võrreldakse koos käibemaksuga ja mittekäibemaksukohustuslasest pakkuja pakkumust ilma käibemaksuta ning tema pakkumusele käibemaksu kunstlikult ei lisata.

Meie küsitlusele vastanud ettevõtjad leidsid et riigihangete seadust peab muutma selliselt, et käibemaksukohustuslasest pakkuja pakkumust peab hindama ilma käibemaksuta, kui pakkumuse esitavad käibemaksukohustuslane ja mittekäibemaksukohustuslane.

Käibemaksukohustuslase ja mittekäibemaksukohustuslase pakkumuste erinevalt hindamine tekitab pakkujate vahel suurt ebavõrdsust, sest käibemaksukohustuslasest ettevõtte ei suuda pakkuda nii soodsat hinda pakkumuses koos käibemaksuga, kui mittekäibemaksukohustuslane. Näiteks võib selline olukord tekkida koolitusteenuse osutamise leidmise hangetes. Seejuures võib käibemaksukohustus tekkida ka sellel ettevõttel, kellel seda ei olnud pakkumise esitamise ajal. Lisaks, kui suureneb käibemaksumäär tööde teostamise ajal, siis ilma käibemaksuta pakkumiste puhul ei teki probleemi lisanduva käibemaksu osas, sest kõik pakkumused hinnatakse ühte moodi. Märgime, et riigihangetes ei hinnata ühegi teise riikliku maksu suurust, mida ettevõtjad peavad tasuma. Seega võiks jätta hindamisest välja ka käibemaksu. **Kaubanduskoja ettepanek:** Eeltoodust teeme ettepaneku muuta riigihangete seadust selliselt, et teenuste osutamise hangete puhul käibemaksukohustuslasest pakkuja pakkumust peab hindama ilma käibemaksuta, kui pakkumuse esitavad käibemaksukohustuslane ja mittekäibemaksukohustuslane.

5. Vaidlustamistähtajad

Eelnõu näeb ette, et edaspidi ei ole enam hetkel kehtivat kahetööpäevast vaidlustustähtaega riigihanke alusdokumentide vaidlustamiseks lihthankemenetluses. Selle asemel on edaspidi üldine tähtaeg riigihanke alusdokumentide vaidlustamiseks kõikides riigihanke menetlustes, mille maksumus ületab lihthanke piirmäära, milleks on viis tööpäeva enne pakkumuste esitamise tähtpäeva (eelnõu § 1 p 73-74). Lisaks pikendatakse lihthankemenetluses muid otsuseid puudutavate vaidlustuste esitamise tähtaega kolmelt tööpäevalt viiele tööpäevale (eelnõu § 1 p 75).

Kuigi muudatused laienevad suurema väärtusega hangetele, on need tähtajad paljudel juhtudel ebapiisavad. Viie tööpäeva reegel riigihanke alusdokumentide vaidlustamiseks enne pakkumuste esitamist jätab pakkujatele, arvestades eelnõuga kavandatavat uut 15-päevast pakkumuste esitamise minimaalset tähtaega (eelnõu § 1 p 66), liiga vähe aega (praktikas vaid mõned päevad) mahukate dokumentide analüüsimiseks. Ka suure väärtusega hangete otsuste vaidlustamiseks ettenähtud viis tööpäeva on liiga lühike. See vähendab pakkujate õiguskaitse ulatust ning see ei ole kooskõlas tõhusa õiguskaitse põhimõttega. Lisaks on alla lihthanke piirmäära hangetes (RHS § 189 lg 4¹) vaidlustamine

sageli võimatu, kuna seadus ei taga pakkumuste esitamise minimaalset tähtaega ega lepingu sõlmimise ooteaega.

Kaubanduskoja ettepanek: Kaubanduskoda teeb ettepaneku muuta eelnõu punkti 74 selliselt, et riigihanke alusdokumentide vaidlustamise tähtaeg oleks vähemalt kümme tööpäeva enne pakkumuste esitamise tähtaega, ning eelnõu punkti 75 selliselt, et lihthankemenetluses tehtud otsuste vaidlustamise tähtaeg oleks senise viie tööpäeva asemel kümme tööpäeva, tagamaks pakkujatele piisav aeg dokumentide analüüsimiseks ja tõhusa õiguskaitse põhimõtte järgimiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Ireen Tarto

Ireen.tarto@koda.ee